

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Ίστορίες με ζῶα

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Τὸ στοιχείο τοῦ ἀπροσδόκητου

Μὲ ἐκπληξη διάβασα τοὺς ἀποθεμένους ἀπὸ φιλικὸ χέρι στὸ γραφεῖο μου στίχους:

*Στὶς φωλιές
τῶν πουλιῶν
θερμαίνει
τὶς φουῆχτες του
ὁ Φλεβάρης
γιὰ νὰ πλάσει
τὴν Ἄνοιξη.*

Τὴν ἴδια ἐκπληξη εἶχα δοκιμάσει στὴν ἀπορία τοῦ ἴδιου ὅταν ρωτοῦσε:

*Γιατί ἡ νύκτα δὲν ὑπογράφει
ἀνακωχή μετὰ τὰ χρώματα;¹.*

Αὐτὸ τὸ ἀπροσδόκητο σὲ ξαφνιάζει καὶ σὲ συνφέρει. Σὲ κάνει νὰ ἐκπλήσσεσαι στὴν ἀρχὴ καὶ μετὰ νὰ τὸ συνηθίζεις σὰ φυσικὸ. Νὰ ξεφεύγεις ἀπὸ τὴ μέθοδο τοῦ ἄρα καὶ νὰ εἰσέρχεσαι σὲ περιοχὲς ζωῆς ποὺ ὅλα εἶναι δυνατὰ· τίποτε δὲν εἶναι ἀνέφικτο ἢ ἀπίθανο ὅταν αὐτὸ ἐξυπηρετεῖ ἓνα σχέδιο καὶ σὲ βοηθάει «νὰ βγεις ἀπὸ τὰ δίχτυα τοῦ κόσμου». Κι ἔχουμε τόση ἀνάγκη νὰ ἐγγίσουμε τὸν κόσμο ἐλεύθερα, νὰ τὸν δοῦμε χωρὶς παρωπίδες ποὺ περιορίζουν τὴ θέασή του. Νὰ τὸν δοῦμε μέσα στὴν ἐλευθερίᾳ τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ ποὺ ὁ Ἰδιος ἐπιτρέπει νὰ γίνονται πράγματα θαυμαστὰ γιὰ νὰ μὴ χάνουμε τὴν ἐπαφὴ μας μετὰ τὴν ἄλλη πραγματικότητα, ποὺ εἶναι ὁμως μόνῃ ἀξιόπιστη καὶ πιστευτή. Τέτοιες χαραμάδες μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ δοῦμε λίγο ἀπ' ἐκεῖνο τὸ φῶς ποὺ φωτίζει ἢ θὰ ἔπρεπε νὰ φωτίζει ἅπλετα τὴ ζωὴ μας.

Ἡ ποίηση ἢ «ἱστορίες ποὺ ταξιδεύουν μέσα στὸ χρόνο» μᾶς ὀδηγοῦν στὴν καρδιὰ τῶν πραγμάτων. Τέτοιες ἱστορίες εἶναι καὶ τὰ συναξάρια ποὺ εἶναι ἀποθησαυρισμένα στὰ Μηναιᾶ τῆς Ἐκκλησίας μας. Μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ εἶχαμε σταχυολογίσει στὶς «Ίστορίες μετὰ ζῶα» ποὺ εἶχαμε δημοσιεύσει παλαιότερα². Ὁ μῆνας Μάρτιος μᾶς ἔφερε πάλι κοντὰ τους καὶ ὁ προκλητικὸς τίτλος «Τοῦ ἄλλου Βήματος»: Ἄν μποροῦσαν νὰ μιλήσουν... τὰ ζῶα³, μᾶς κάνει νὰ ἐπανέλθουμε δραπτόμενοι μάλιστα τῆς εὐκαιρίας ποὺ μᾶς

προσφέρει ἡ Βαϊοφόρος καὶ τὸ ὄναρίον τῆς.

Ὅταν εἶναι ἀνάγκη καὶ τὰ ζῶα μποροῦν καὶ μιλοῦν καὶ μεταφέρουν μηνύματα καὶ δέχονται ἐντολές καὶ ὑπακούουν καὶ συμπαθοῦν καὶ συμπάσχουν μετὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκείνους ὁμως τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἀγωνίζονται πρὸς ἀρετὴν καὶ πρὸς οἰκειώσιν τοῦ Θεοῦ καὶ διατηροῦν τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἄσπιλον.

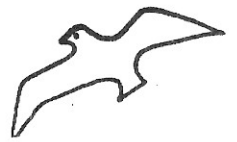
Ὁ λέων, ὁ ὄνος καὶ ὁ κοπετὸς

Τέτοια ἦταν ἡ περίπτωσις καὶ τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Γερασίμου τοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ (ἡ μνήμη του τιμᾶται στὶς 4 Μαρτίου) ἐπὶ βασιλείᾳ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου, ποὺ τὸν διακονοῦσε ἓνα λιοντάρι καὶ μάλιστα ὀδηγοῦσε τὸν ὑδροφόρο ὄνο τοῦ Ὁσίου νὰ πηγαίνει καὶ νὰ φέρνει νερό. Περσικοὶ ὁμως ἔμποροι ἔκλεψαν τὸ γαϊδούρι καὶ ὁ λέων κατηγορήθηκε ἀπὸ τὸν ὑποτακτικὸ τοῦ Ὁσίου ὅτι αὐτὸς εἶχε κατασπαράξει τὸ ζῶο καὶ τὸ ἔφαγε. Ὁ Ὁσιος διέταξε τότε τὸν λέοντα νὰ ἀναλάβει τὴν ὑπηρεσίᾳ τοῦ ὑδροφόρου ὄνου καὶ ὅσον καιρὸ κατείχετο ὁ ὄνος ἀπὸ τοὺς ἐμπόρους ὁ λέων «ὑδροφορεῖν ἠναγκάζετο».

Οἱ ἔμποροι ὁμως ξαναγύρισαν στὴν ἐπιστροφή τους ἀπὸ τὸ ποτάμι ποὺ ἔπαιρνε νερὸ τὸ λιοντάρι· αὐτὸ ἀναγνώρισε τὸν ὄνο καὶ ἀφοῦ ξάφνιασε τοὺς ἐμπόρους, μ' ἓνα πήδημα ἄρπαξε τὸ χαλινάρι μετὰ τὸ στόμα του καὶ ὀδήγησε τὸ γαϊδούρι μαζί μετὰ τὶς προσδεμένες καμήλους στὸν Ὁσιο. Τοῦ κτύπησε μετὰ τὴν οὐρὰ τὴν πόρτα καὶ παρουσίασε τὸ «κυνηγέσιον». Ἔτσι διαπιστώθηκε ὅτι ἄδικα εἶχε κατηγορηθεῖ ὁ λέων καὶ τοῦ ἐπιτράπηκε νὰ ἐπανέλθει ἐλεύθερος στὸ βουνό. «Τότε κλῖνας τὴν κεφαλὴν ὁ λέων, καὶ οἶονεὶ συνταξόμενος τῷ Γέροντι, ὑπέδν τὸ ὄρος καὶ τῆς ἑβδομάδος ἅπαξ ἐξιῶν, προσήρχετο τούτῳ, καὶ τὴν κεφαλὴν ὑπέκλινεν ὡς ἐν σχήματι προσκυνήσεως». Βλέπουμε νὰ ὑπάρχει μία ἐπικοινωνία ἀνάμεσα στὸ ζῶο καὶ στὸν Ὁσιο ποὺ ἐξακολούθησε μέχρι τὴν τελευταίη τοῦ Γέροντος.

Ὁ λέων στὴ συνηθισμένη του ἐπίσκεψις νὰ προσκυνήσει τὸν Γέροντα πληροφορηθῆκε ἀπὸ τὸν ὑπηρε-

Σε δρόμους ποιμαντικής διακονίας

τούντα μοναχὸ τὴν τελευταίη του καὶ πηγαίνοντας στὸν τάφο καταθρήνησε στὴν ἀρχὴ μὲ λεπτὰ βρυχήματα καὶ ἔσυρε στὸ τέλος μεγάλο βρυχηθμὸ καὶ ἀφήκε τὴν πνοή. Ὁ Συναξαριστὴς καταλήγει: «*Οὕτω δοξάζει ὁ Θεὸς τοὺς δοξάζοντας αὐτόν, καὶ θήρας αὐτοῖς ὑπέκρινεν παρασκευάζει, διατηροῦσι τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἄσπιλον*»⁴.

Ἀπὸ τὸν βίο τοῦ ἁγίου Γερασίμου (14ος αἰών). Θεσσαλονίκη, Ἁγ. Νικόλαος Ὁρφανάς.

Ἡ ἔλαφος ποὺ προστάζει Θεοῦ λαλεῖ καὶ αἱ ἡμίονοι ποὺ ἐλέγχουν

Ἐὰν ἡ ἐπικοινωνία εἶναι σαφὴς στὸ περιστατικὸ ποὺ μόλις ἀναφέραμε, ἡ συνομιλία ἀνθρώπων καὶ ζώων εἶναι φανερὴ στὸ μαρτύριο τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Ἀρτέμονος, πρεσβυτέρου Λαοδικείας (ἡ μνήμη του τιμᾶται στίς 24 Μαρτίου). Δὲν χρειάζεται νὰ μποῦμε σὲ λεπτομέρειες.

Τὸ καιρὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ στάλθηκε στὰ μέρη τῆς Λαοδικείας κάποιος Κόμης μὲ τ' ὄνομα Πατρικίος γιὰ νὰ διώξει τοὺς χριστιανούς.

Ἀναζητοῦσε τὸν ἐπίσκοπο τοῦ τόπου Σισίνιο καὶ τὸν πρεσβύτερο Ἀρτέμωνα. Συνάντησε τὸν Ἀρτέμωνα ἐνῶ πορευόταν πρὸς τὴν Καισάρεια ἀκολουθούμενο ἀπὸ δύο ἐλάφους καὶ ἕξι ὄναγρους. Ὁ Κόμης τὸν ἐρώτησεν: «*Πῶς ταῦτα ἤγρευσας;*» Κι ἐκεῖνος ἀπάντησεν: «*Τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ ἤγρευσα αὐτά.*» Ὁ Κόμης συλλαμβάνει τὸν Ἀρτέμωνα· αὐτὸς ὅμως προλαβαίνει καὶ λέγει στὰ ζῶα: «*πορεύεσθε πρὸς Σισίνιον τὸν Ἐπίσκοπον*». Αὐτὰ ἀκολούθησαν τὴν ἐντολὴ καὶ ὅταν ἔφθασαν στὸν προορισμὸ τους «*τότε προστάζει Θεοῦ, μίᾳ ἔλαφος ἀναλαβοῦσα φωνὴν ἀνθρωπίνην, ἔφη· Ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ Ἀρτέμων συλληφθεὶς παρὰ τοῦ δυσσεβοῦς Κόμητος ἄγεται δέσμιος ἐν τῇ Καισαρέων*

πόλει, καὶ ἡμῖν προσέταξεν ἐλθεῖν ἐνθάδε». Ὁ ἐπίσκοπος θαύμασε τὸ γεγονός, καὶ θέλησε νὰ τὸ διαπιστώσει καὶ τὸ διαπίστωσε μέσῳ τοῦ Διακόνου του Φιγέα. Ἡ ἴδια ἡ ἔλαφος μάλιστα «*προστάζει Θεοῦ*» πάλι ἔλεγξε τὸν Κόμητα ποὺ βασάνιζε καὶ περιγελοῦσε τὸν Ἅγιο καὶ ἀνήγγειλε τὸ τέλος του⁵.

Ἀνάλογη ἐπιτίμηση καὶ ἔλεγχο ἔκαναν οἱ ἄγριες ἡμίονοι ποὺ ἔσυραν τὴν σορὸ τοῦ ἁγίου μάρτυρος καὶ πρεσβυτέρου Ζωτικῆ τοῦ Ὁρφανοτρόφου στὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντίο. «*Ἐπεὶ δέ, σιρόμενος ὁ μακάριος, τὴν ψυχὴν παρέθετο τῷ Κυρίῳ αὐτίκα καὶ αἱ ἡμίονοι ἀκίνητοι μείνασαι, καίπερ βία μαστιζομένα ὑπὸ τῶν δημίων, ἀνθρωπίνῃ βοῇ εἰς ἐπήκοον πάντων, τοῦ βασιλέως τὴν ὁμότητα καὶ ἀλογίαν ἐθριάμβευον, τυφλὸν αὐτὸν καὶ ἀναίσθητον παραδόξως ἀποκαλοῦσαι· τὸν δὲ Ὅσιον, ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ εἶπον ταφῆναι*»⁶. Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται στίς 31 Δεκεμβρίου.

Παράδοξα καὶ ὅμως ἀληθινὰ

Αὐτὸ τὸ παράδοξο ποὺ μπαίνει στὴ ζωὴ μας εἶναι φορὲς ποὺ μᾶς ἀλλάζει πορεία — ὄχι ὅμως πάντα — ὅπως καὶ τοῦ βασιλέα Κωνσταντίου. Τὴν ἀλλαγὴ πορείας του τὴν ἀντιλαμβανόμεστε στὴ συνέχεια τοῦ συναξαρίου. Αὐτὸ τὸ παράδοξο δὲν εἶναι μονοσήμαντο. Πρέπει ὁ Θεὸς νὰ βοηθήσει νὰ τὸ ἀποκρυπτογραφήσουμε καὶ νὰ συλλάβουμε τὸ ὀρθὸ μῆνυμά του ὥστε νὰ μὴ τὸ παρερμηνεύσουμε οὔτε νὰ ὑποτιμήσουμε τὴ σημασία του. Ἄλλωστε ὅπως εἶναι γνωστὸ εἶναι «*παράδοξα τὰ τῆς πίστεως κατορθώματα*».

Παράδοξο δὲν ἦταν ἐξᾴλλου καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ οὐράνιος καὶ αἰώνιος βασιλεὺς ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπιβαίνει σ' ἓνα ταπεινὸ ὄναριο, γιὰ νὰ μπεῖ στὰ Ἱεροσόλυμα, στὴν Ἁγία Πόλη; Κένωση ἀπὸ τῆς θεῆς δόξης Του ἀλλὰ καὶ ἐπιβεβαίωση τῆς θεῆς ἐλευθερίας γιὰ ἐπιλογὴ τῶν μέσων τῆς σωτηρίας μας. Ἀντιστροφή τῆς ἀνθρώπινης λογικῆς καὶ θεῆς γνώσης γιὰ τὸ θρόνο ποὺ περιμένε τὸν Ἰησοῦ, ὁ Σταυρὸς, στὸ τέλος τῆς θριαμβευτικῆς του πορείας.

Ὁ ἄββας Δωρόθεος στὴν ΙΕ' διδασκαλία του διερωτᾶται γιὰ τὸ νόημα ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχει ὅτι Αὐτὸς κάθισε πάνω στὸ γαϊδουράκι. «*Τί θέλει εἶναι τὸ καθίσει αὐτὸν ἐπὶ πῶλῳ;*». Καὶ ἀπαντᾷ ὁ ἴδιος: «*Ἐπὶ πῶλῳ ἐκάθισεν, ἵνα τὴν ἀλογωθείσαν, ὡς λέγει ὁ προφήτης (Ψαλμ. 48, 21), ψυχὴν καὶ ὁμοιωθεῖσαν τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις ἐπιστρέψῃ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ὑποτάξῃ αὐτὴν τῇ ἑαυτοῦ θεότητι*»⁷. Μὲ ὠραῖο

άλληγορικό τρόπο ο άββάς έρμηνεύει την έπιλογή του Ίησού. Άλλωστε ο άνθρωπος από τους Πατέρες της Έκκλησίας χαρακτηρίζεται ως «πολυτροπώτατον ζώον και ποικιλώτατον»⁸ πλην όμως «ζώον θεούμενον». Για την άγωγή του είναι δυνατόν να άντλήσουμε παραδείγματα και από αυτά τα «άνόητα κτήνη»⁹

Ο άειμνηστος Βασίλης Μουστάκης σκιαγραφεί με άπαράμιλλο και γλαφυρό τρόπο τις ιδιότητες που έκπροσωπεί και συμβολίζει το όνάριο της Βαϊοφόρου: την άπουσία δικού του θελήματος, την άδιαφορία στα θέλητρα και τις τιμές τούτου του κόσμου, είναι πραιο και ταπεινό, είναι ύπομονετικό, είναι νεαρό και άκούραστο κι άκμαίο και νήπιο. Καταλήγει μάλιστα το άρθρο του με μιάν άποστροφή που θα τή ζήλευε ο καλύτερος έκκλησιαστικός ρήτορας.

«Ω εύλογημένο ζω που προβάλλεις σήμερα στα μάτια μας ένα με τον Κύριο της δόξης! Πόσα δέν συμβολίζεις και πόσα δέν μάς διδάσκεις! Όπως ο Κύριος κάθεται πάνω στην καλόβολη, την ταπεινή, την άθώα, την άκούραστη ύπαρξί σου, έτσι άς καθίση και στις ψυχές μας, που θέλουν να ύπομείνουν τον λόγο του και να δεχτούν την κυριαρχία του»⁹.

Ο ώραϊος αυτός λόγος και οι τολμηρές του παρομοιώσεις μ' έκαναν κι έμένα να θελήσω να περιλάβω στο σημερινό μου σημείωμα ένα ποιητικά άρθρωμένο

Ο Χριστός των Βαϊων. Ξυλόγλυπτο από δρυ. Μισό του 16ου αιώνα. Βόρεια Γαλλία. Μουσείο της Louvain - la - Neuve.

κείμενο που ο συγγραφέας του τ' είχε έπιγράψει *Η προσευχή των γαιδάρων*. Πρόκειται άσφαλώς για μι ά χαριτωμένη ποιητική εικόνα που άνθρωποπαθώς έπιχειρεί να μάς κάνει ν' άκούσουμε αυτά που πρέπει ν' άκούμε και ν' άκολουθούμε. Το δροσερό αυτό κείμενάκι μετάφρασε δόκιμα από τα γαλλικά ο έκλεκτός φίλος και συνάδελφος στη Μέση Έκπαίδευση, άποσπασμένος τώρα στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης που έδρεύει στη Φλώρινα, Στάθης Γιαννής. Το παραθέτουμε εύθυσ άμέσως:

Κάνε μας, Κύριε, τα πόδια νάχουμε στη γή και τα αυτιά στον ούρανό στραμμένα, για να μη χάνουμε άπ' το λόγο Σου σπυρί.

Δός μας μι άρχή άνθεκτική, για να ύποφέρει τους πιό άνυπόφορους ανθρώπους. Κι ένα λαρούγγι ήρωικά πιστό στον όρκο του ν' άρνεϊται το νερό σαν δέ το καίει ή δίψα. Κάνε μας, Κύριε, να προχωράμε όλόισια, περιφρονώντας τα χαϊδέματα του κόλακα και τα χτυπήματα του καμτσικιού.

Κάνε μας νάμαστε άνώτεροι στις ύβρεις και την άχαριστία την πολλή, γιατί είναι ή μόνη άνωτερότητα που κνηγάμε. Δέ Σου ζητάμε να μάς κάνεις ν' άποφειύουμε την κάθε άνοησία, γιατί — ο Άριστοτέλης τότε — ένα γαϊδούρι θα κάνει πάντα γαϊδουριές.

Μανάχα κάνε μας ποτέ να μην άπελπιζόμαστε άπ' τη φιλεσπλαχνία σου την τόσο εύγενική για τ' άγενή έμάς γαϊδούρια... καταπώς λέν οι δυστυχείς οι άνθρωποι, που γρι δέν έχουν καταλάβει μηδ άπό γαιδάρους μηδ' άπό Σένα, Θεέ μου, που έφυγες στην Αίγυπτο μ' ένα άπ' τ' άδέλφια μας κι έκανες την προφητική στα Ίεροσόλυμα είσοδό Σου, πάνω στη ράχη ενός άπ' του δικούς μας.

1. Στίχοι του θεολόγου Γιάννη Φυλίγκου.

2. «Ο Έφημέριος» 1/15.12.1992, σ. 376-378 και στη συλλογή άρθρων μου από τον «Έφημέριο» της τριετίας 1992-1994 με τίτλο *Ποιμαντική πολλαπλών διαδρομών*, Άθήνα 1995.

3. «Το Βήμα» της Κυριακής 2 Άπριλίου 1995, σ. Γ1 και 24. Έπισημαίνουμε το ενδιαφέρον άρθρο του καθηγητού Π. Σιμοτά, Αί διηγήσεις της Παλαιάς Διαθήκης δια ζώα όμιλήσαντα, σε άνάτυπο από το περ. «Θεολογία» τ. ΞΓ' (1992) τχ. Δ', σ. 611-647.

4. Βλ. Μηνάϊον Μαρτίου εκδ. «Φωτός» 1982, σ. 28β-29α.

5. Βλ. στο ίδιο σ. 175β-177α.

6. Βλ. Μηνάϊον Δεκεμβρίου, σ. 475β-477α.

7. Άββά Δωροθέου, *Έργα Άσκητικά*, Άθήνα, Έκδ. «Έτοιμασία», 1981, παρ. 165, σ. 356.

8. Βλ. για παράδειγμα προσφώνηση του σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φλωρίνης κ. Αύγουστίνου πρδς την 10η έπισημονική συνάντηση της Έλληνικής Ζωοτεχνικής Έταιρίας στη Φλώρινα στις 3 Όκτωβρίου 1993 (περ. «Σπίθα» Νοέμβριος 1993, αρ. φ. 500, σ. 4) με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Διδάσκαλοι μας τα ζώα!».

9. Λήμμα «Όνος» (Τό Όνάριον της Βαϊφόρου), Θ.Η.Ε. τ. 9, 1966, σ. 930-932. Πρβλ. Θ. Ψαριώτη, *Ό κόσμος των φυτών και των ζώων στην ύμνολογία μας* (Κυριακή των Βαϊων), Άθήνα 1990, 22σ. Άνάτυπο από το περ. «Ο Έφημέριος». Πάρ. Όνάριον, σ. 16-17.